

Från Pariskommunen till Damaskus - självorganisering i revolutionens Syrien

Arash Hakimnia

2015

”Vi är inte sämre än Pariskommunens arbetare. De gjorde motstånd i 70 dagar och vi kämpar fortfarande ett och ett halvt år senare ” - Omar Aziz innan han greps

I Syriens befriade områden har aktivister i flera år genomfört en omfattande självorganisering med anarkisten Omar Aziz idéer som förebild. Den civila revolutionen är långtifrån över och fortsätter trots inbördeskriget och Islamiska statens framfart. Här diskuteras självorganiseringens förhållande till Fria syriska armén och det kurdiska motståndet samt rötterna till den syriska revolutionen.

Den 20 november 2012 kidnappades den syriske anarkisten Omar Aziz från sitt hem i Damaskusstadsdelen Mezzeh av säkerhetsstyrkor. Efter månader i Syriens brutala fängelser och tortyrcentraler dog han i februari 2013. Han var inte de stora gesternas man och verkade långt bortom det mediala strålkastarljuset.

Men bland Syriens revolutionärer hade hans idéer stor genomslagskraft. Omar Aziz sörjdes av många aktivister och de Lokala samordningskommittéerna, LCCerna, en av den civila revolutionens ledande aktivistnätverk, gjorde vid hans död ett uttalande som underströk hans betydelse för den syriska revolutionen.

När revolutionen bröt ut under slagorden ”bröd, frihet och social rättvisa” våren 2011 återvände den då 62-åriga Omar Aziz från saudisk exil för att stödja upproret i det forna hemlandet. Aziz insåg tidigt att revolutionen måste föras bortom protesterna mot regimen och istället bygga autonoma alternativ här och nu. Tillsammans med andra aktivister grundade han revolutionens första lokala kommitté i stadsdelen Barzeh i Damaskus.

De lokala kommittéerna spreds över hundratals bostadsområden och städer. De varierar i organisationsform men de flesta är horisontellt organiserade ledarlösa nätverk. Uppgifterna varierar beroende på förutsättningar och behov: organiserande av protester och civila olydnadsaktioner, dokumentation av regimen övergrepp, diskussionsforum och humanitärt stöd. Många av dem samlas under paraplynätverk som LCC och andra. Men Aziz idéer begränsade sig inte bara till kommittéer som organiserar proteströrelsen utan han såg även framför sig lokala råd som ett nytt sätt att organisera samhället i områden som befrias från regimen grepp. Hans kamrat Budour Hassan sammanfattar hans vision i ett blogginlägg som postades dagar efter hans död:

”Omar Azizs vision om lokala råd grundades på antagandet att revolutioner är exceptionella händelser där människor lever i två parallella tidszoner: tiden för auktoritet och tiden för revolution. För att revolutionen ska segra måste den bryta sig fri från dominansen av myndigheterna och involveras i varje aspekt av människors liv, inte bara i demonstrationer och politisk aktivism. Aziz hoppades att de lokala råden skulle bli ett alternativ till staten, men han visste att det skulle bli svårare att bilda dem i områden under stark säkerhetskontroll.

Han förutspådde också att det skulle krävas tid och ansträngning att övertyga människor om att de kan styra sig själva och hantera sina angelägenheter oberoende från staten och dess byråkrati. Aziz ansåg att råden bör arbeta för att ge människor en plats för kollektiva uttryck, där varje individ kan vara politiskt delaktig i beslutsfattandet.”

Snart två år efter hans död praktiseras hans idéer om autonomt självstyre i många av Syriens befriade områden. Denna civila revolution omkullkastar den felaktiga föreställningen om den sekulära regimen kontra de religiösa fundamentalisterna. Ända sedan Hafez Assads kupp 1970 inom Baath-partiet som förde bort regimen från socialistisk omfördelning och mot nyliberala reformer har regimen först och främst varit sektarisk. Regimen gynnar den egna alawitiska klanen och marginaliserar landets sunnitiska majoritet. Det är i grunden en konflikt mellan å ena sidan urban borgerlighet i ekonomiska centra som Damaskus och Aleppo och å andra sidan arbetarklass och fattiga med tonvikt på landsbygden.

Det illustreras av att upproret på allvar först bröt ut i Daara och inte främst i Damaskus jämfört med till exempel Kairo och Alexandria som hela tiden varit den egyptiska revolutionens epicentrum. Naturligtvis har dock de urbana fattiga varit en drivkraft även i ett Syrien där 60 procent av befolkningen befann sig under eller strax över fattigdomsstrecket innan revolutionsutbrottet 2011. Men poängen är att regimen alltid har sett till att dessa konflikter kläs i sektarisk skepnad. Till exempel dominerar alawiter, tillhörande en synkretisk gren av shia-islam, starkt militärens ledning och elitstyrkor. Regimen har också alltid framställt sig som de kristna minoriteternas försvarare mot sunnitisk extremism. Med andra ord har den härskat genom att söndra.

Revolutionen förde för första gången på länge samman förtryckta människor från alla religioner och etniciteter. Kyrkklockorna i Homs ringde när hundratusentals människor samlades i de tidiga massdemonstrationerna och slagordet "det syriska folket är enat" ekar fortfarande över hela Syrien. Många intellektuella och oppositionella kommer från den alawitiska minoriteten och deltar aktivt i revolutionen.

Regimens motstrategi var tidigt att militarisera konflikten och spela på sektersismen. Regimen satte in militär som besköt demonstranterna och började sätta upp vägsräddningar mellan stadsdelar. Andra städer belägrades av armén som försökte svälta ut upproriska befolkningar. Åkermark brändes ner, vattenledningar bröts och tillförsel av humanitärt bistånd ströps. Den strategin ledde dels till solidaritetsprotester i andra städer dels till att soldater började desertera. På andra håll beväpnade sig civila för att försvara sina demonstrationer och områden. De avhoppade soldaterna och de beväpnade civila gick samman i Fria syriska armén FSA som snart började bekämpa armén militärt.

Att upprätta autonomi i områden under ständig beskjutning och hot om arméinvasion är naturligtvis omöjligt utan ett väpnat försvar av folket och de befriade områdena. De lokala kommittéerna och råden som fortfarande bygger på ett civilt motstånd måste därför samordna med FSA:s verksamhet. Renlärig pacifism var inte längre ett alternativ för Omar Aziz och Syriens revolutionärer.

Fria syriska armén är inte en enhetlig armé utan ett nätverk av oberoende väpnade grupper som strider under ett paraply. Det finns både sekulära och moderat islamistiska liksom ickeideologiska brigader samt blandade enheter. Det finns även kurdiska FSA-enheter. FSA-enheter strider både mot regimen och Islamiska staten IS men också mot den mer inhemskt orienterade extrema Nusrafronten. Relationen mellan FSA och den stora islamistkoalitionen Islamiska Fronten varierar från öppna stridigheter till strategiska samarbeten mot IS. Liksom alla inbördeskrig är det en rörlig situation med skiftande allianser.

Det finns många demokratiska delar av Fria syriska armén som försvarar revolutionens mål och de lokala kommittéerna och råden. Den civila revolutionen är i symbios med dessa delar av FSA och slagorden till stöd för den fria armén hörs än. Lika lite som de lokala råden kan skiljas från de styrkor som möjliggör deras existens och fortlevnad, kan det sociala experimentet i Rojava skiljas från de revolutionära processerna i Syrien. Revolutionen har möjliggjort dess framväxt och FSA-enheter försvarar revolutionen tillsammans med kurdiska PYD:s styrkor.

Kurderna, sedan länge förtryckta av en arabnationalistisk regim som förvägrat dem medborgarskap och rättigheter, reste sig tillsammans med araber, assyrier och andra folkgrupper i inledningen av den arabiska våren 2011. Från dag ett har den kurdiska flaggan vajat sida vid sida med det fria Syriens flagga tillsammans med assyriernas och andra minoriteters flaggor i städer som Qamishlo och Hasaka. Kurder aktiva i de lokala kommittéerna, i Fria syriska armén (det finns till och med helt kurdiska enheter) och i olika kurdiska partier (KDP, Yekiti och andra) har varit aktiva i revolutionen.

Regimen försökte tidigt undvika ett tvåfrontskrig mot icke-kurdiska aktivister och FSA respektive mot kurdiska rörelser och miliser. Dels beviljades kurderna för första gången medborgarskap dels ingicks vapenvila mellan regimen och styrkor lojala mot PYD. De drog också tillbaka armén från delar av kurdiskt territorium. Detta bidrog till att PYD kunde flytta fram sina styrkor och inleda experiment med självstyre i bland annat Kobane, en utveckling som skulle ha varit helt omöjlig utan den revolutionära processen i övriga Syrien.

Det är också alldeles glasklart att om regimen förintar revolutionen i resten av Syrien så står Rojava på tur. Vi måste alltså förstå symbiosen mellan tre tendenser: den civila revolutionen representerad till delar av LCC, det väpnade försvaret från demokratiska delar av FSA och det kurdiska motståndet. De står inför en månghövdad hydra: Assad-regimen, reaktionära islamister och geopolitiska intressen.

Samtidigt står revolutionen inför en uppsjö av hot och utmaningar som uppstår inifrån. Det är något Syriens revolutionärer inte behöver påminnas om. Demonstrationer bryter med jämna mellanrum ut mot allt ifrån korruption inom FSA, exil-oppositionens handlingsförlamning och omvärldens hyckleri.

Även revolutionen i Rojava möter interna utmaningar. Till skillnad från Omar Azizs vision om partilösa, ohierarkiska stukturer går det inte att blunda för att PYD:s partistyrda självstyre bestäms i mycket ovanifrån och ner, i konflikt mot andra kurdiska rörelser och partier och med en ledarkult. Samtidigt som vi stödjer PYD:s kamp mot IS och regimen, i dess försvar av sociala landvinningar så måste vi vara medvetna om att de inte alltid agerar demokratiskt mot andra partier och framför allt sociala rörelser utanför partiets kontroll.

Det allra största hotet mot revolutionen i Syrien är ändå regimen försök att driva in konflikten på ett sekteristiskt spår. En våg av massakrer genomfördes av regimen som i grunden ritade om delar av Syriens karta på sekteristisk grund. Shiitisk Hizbollah-milis från Libanon och iranska revolutionsgardister strider aktivt på regimen sida och för även befäl över arméoperationer. Efter alla avhopp som i hög grad dominerats av sunnitiska soldater och officerare av lägre rang är regimen helt beroende av specialstyrkor, paramilitären Shabiha och frivilligstyrkor alla dominerade av regimlojala alawiter. Regimen är nu helt sekteristisk och allt tal om sekularism ekar tomt.

Framväxten av extrema sunnitiska grupper har skett i symbios med den sekteristiska regimen.

I de fångamnestier som genomfördes i början av revolutionen ingick betydande antal av jihadisterna som gripits för terrorverksamhet årtal innan revolutionen. De frisläppta extremisterna utgjorde tillsammans med jihadisterna med erfarenhet från striderna i Irak basen i den militanta islamismen i Syrien. Regeringsstyrkorna har också på sina håll dragit sig tillbaka utan större motstånd mot islamistgrupperna och låtit hela baser och vapenförråd hamna i gruppernas händer. Till exempel i al-Raqqa där armén 2013 genomförde en plötslig och oväntad reträtt som lämnade hela provinsen och dess huvudstad i Nusrafronten och Islamiska Statens händer. Arméns insatser har i huvudsak istället riktats in mot FSA och områden i revolutionärers händer har utsatts för intensiva bombkampanjer.

Det är ena förklaringen till jihadisternas framväxt i Syrien. En annan är att beväpning och finansiering av FSA länge uteblev och inte är i närheten av det saudiska och qatariska stödet till extrema islamistgrupper. Islamistgrupperna är alltså bättre rustade materiellt och militärt och har därför dels kunnat locka till sig många stridande dels kunnat konfrontera FSA. Både regimen och den saudiska monarkin uppbackade av Ryssland respektive väst har allt att vinna på att leda bort revolutionen från dess sociala och demokratiska bas till ett religionskrig mellan sunniter och shiiter. FSA och revolutionen har letts in på ett tvåfrontskrig där både regimen och de islamistiska extremisterna måste bekämpas.

Syriens revolution kämpar för sin överlevnad och gör det modigt och med kraft. FSA och PYD bjuder Islamiska staten på ett hårdare motstånd än någon arabisk regeringsarmé eller amerikanska flygbombningar. På sina håll drivs de tillbaka. Islamisternas framfart har väckt avsky bland befolkningen och massiva demonstrationer som riktar sig både mot regimen och islamisterna hålls över hela Syrien.

Den lokala självorganiseringen i Syrien och Rojava brinner som en trotsig fackla i inbördeskrigets mörker ansatt av både militär, islamister och geo-politiska intressen. Det borde vara en inspirationskälla för världens folk.

Källor:

Leila Al Shami, SYRIA: The life and work of anarchist Omar Aziz, and his impact on selforganization in the Syrian revolution, Tahrir ICN

Budour Hassan, Omar Aziz: Rest in Power, budourhassan.wordpress.com Joseph Daher, A review of the origins and development of the revolutionary process (part 1 & 2), International Viewpoint

Leila Al Shami, The struggle for Kobane: An example of selective solidarity, leilashrooms.wordpress.com

Det Anarkistiska Biblioteket

Arash Hakimnia
Från Pariskommunen till Damaskus - självorganisering i revolutionens Syrien
2015

Tidningen Brand #1 2015

www.anarkistiskabiblioteket.se